

Перша знахідка рідкісного гриба *Dermea padi* (Alb. & Schwein.) Fr. (Helotiales, Leotiomycetes, Ascomycota) на території НПП “Слобожанський”
Мєшков Я.В., Грінченко С.В.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

e-mail: yamshkv@gmail.com; strutswn@gmail.com

Родина Dermateaceae Fr. об'єднує дискоміцети з дрібними шкірястими апотеціями, що невеличкими скупченнями прориваються з-під кори голо- або покритонасінних деревних рослин. За сучасними даними усі вони, за нечисленними виключеннями, є хазяїн-специфічними і починають розвиватися ще на живій рослині як ендوفіти. Їх спороношення зазвичай утворюється на вмираючих або нещодавно відмерлих гілках рослин [8]. Типовим родом родини є *Dermea* Fr., який характеризується темно-бурими, майже чорними апотеціями із забарвленим ексципулом та гіпотецієм, з яких в розчині КОН екстрагується темно-червоний або фіолетовий пігмент [6, 8]. Тип роду – *Dermea cerasi* (Pers.) Fr. розвивається на гілках черешні (*Prunus avium* L.). Станом на цей час рід доволі слабо досліджений і за сучасними даними є таксономічно гетерогенним [9-12].

Вид *Dermea padi* (Alb. & Schwein.) Fr. був описаний у 1805 р. у складі роду *Peziza* під назвою *Peziza cerasi* β *padi* Alb. & Schwein. За оригінальним описом він характеризувався чорними поодинокими плодовими тілами конічної форми з бурими краями, що розвивалися на мертвій деревині черемхи звичайної (*Prunus padus* L.) Згодом у 1822 р. один з «батьків мікології» Е.М. Фріз переніс його до новоствореного роду *Cenangium* Fr., а у 1849 р. – до роду *Dermatea* Fr. (з лат. – шкірястий) [6]. Слід зауважити, що в різні роки Е.М. Фріз по-різному писав назву роду: як *Dermea* у публікації 1925 р. і як *Dermatea* у 1849 р. Це призвело до того, що навіть у найбільших номенклатурних базах даних Mycobank та

IndexFungorum є розбіжності у написанні назви роду [7, 10]. Але у переважній більшості наукових публікацій використовується назва *Dermea* [1-6, 8-12].

На цей час гриб відноситься до родини Dermateaceae Fr., порядку Helotiales Nannf., класу Leotiomycetes O.E. Erikss. & Winka. Він характеризується поодинокими або скупченими по 2-6 чорними апотеціями з буруватим краєм, що прориваються з під кори. Аски циліндрично-булавоподібні, з короткою ніжкою, 8-ми споріві, (65-) 85 – 100 (-110) × 10–13 (-15) мкм. Аскоспори від гіалінових до жовтуватих, прямі або алантоїдні, нерегулярно септовані, 1-3 клітинні. Верхівки парафіз здуті до 3 мкм, часто склеєні, утворюючи жовтий епітецій. Анаморфа гриба відома під назвою *Micropera padina* Sacc. За даними літератури конідії гриба 20–28 × 2,5–4,0, 1–2-клітинні. Гриб зареєстровано на мертвих гілочках *Prunus spp.*, найчастіше на *Prunus padus* L. [6].

У *D. padi* є вид двійник – *Dermea prunastri* (Pers.) Fr., який відрізняється від першого насамперед розміром конідій. У *D. pinastri* вони дещо ширші 20–30 × 5,0–7,0 мкм [6]. *D. pinastri* розвивається на гілках *Prunus domestica* L., *P. spinosa* L. та *P. virginiana* L. [4].

У світовому масштабі гриб трапляється нечасто. В основному він відомий з території Європи (Австрія, Бельгія, Велика Британія, Данія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Росія, Україна, Фінляндія, Чехія, Швеція) та Північної Америки (Канада, США) [1-6].

В Україні його знаходили і раніше: на території НПП “Дністровський каньйон”, НПП “Святі Гори” та НПП “Гомільшанські Ліси” [1-3]. Нещодавно його було виявлено в НПП “Прип’ять-Стохід” (неопубліковані дані, CWU (Мус) AS 7467).

Зразок, визначений нами був зібраний на всохлих гілках *Prunus padus* L. на території Національно природного парку “Слобожанський”, окол. с. Сорокове, Краснокутський р-н, Харківська обл., збір. О.Ю. Акулов 27 березня 2021 р. Він зберігається у Науковому мікологічному гербарії Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна CWU (Мус) під номером AS 8130.

Роботу виконано під керівництвом О.Ю. Акулова, к.б.н., доцента кафедри мікології та фітоїмунології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Список використаних джерел

1. Акулов О. Ю., Ординець О. В. (2011). Уточнені та доповнені відомості про мікобіоту Національного природного парку «Святі гори». *Літопис природи НПП «Святі Гори»*. **13**. С. 1–43.
2. Акулов О. Ю., Прилуцький О. В. (2010) Гриби та грибоподібні протисти Національного природного парку «Гомільшанські Ліси». *Літопис природи НПП «Гомільшанські ліси»*. **5**. С. 1–39.
3. Акулов О. Ю., Усіченко А. С. (2020). Попередні відомості про гриби та грибоподібні організми Національного природного парку «Дністровський каньйон». *Чорноморськ. бот. ж.* **16** (2). С. 152–170.
4. ARS fungal database URL: <https://nt.ars-grin.gov/fungalatabases/> [дата звернення 05. 05. 2021]
5. GBIF URL: <https://www.gbif.org/ru/> [дата звернення 05. 05. 2021]
6. Groves J. W. (1946) North American species of *Dermea*. *Mycologia*. **38** (4). P. 351-431.
7. Index Fungorum URL: <http://www.indexfungorum.org> [дата звернення 05. 05. 2021]
8. Jaklitsch W., Baral H.-O., Lücking R., Lumbsch H.T. (2016). Ascomycota Vol. 1/2. In: Syllabus of Plant Families (Frey W., ed). Gebrüder Borntraeger Verlag, Germany: 1–74.
9. Li W.J., McKenzie E.H.C., Liu J.K., Bhat D.J., Dai D.Q. et al. (2020). Taxonomy and phylogeny of hyaline-spored coelomycetes. *Fungal Diversity*. **100**. P. 279-801.
10. MycoBank URL: <https://www.mycobank.org> [дата звернення 05. 05. 2021]
11. Seaver F. J., Velazquez J. (1933). *Dermea* and *Pezicula*. *Mycologia*, **25**(2). P. 139-149.
12. Suija A., Haldeman M., Zimmermann E., Braun U., Diederich P. (2020) Phylogenetic placement and lectotypification of *Pseudotryblidium neesii* (Helotiales, Leotiomyces). *Fungal Systematics and Evolution*. **5**. P. 139–149.